

Democràcia i participació social

2015/2016

Codi: 101666

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500260 Educació social	OT	3	2
2500260 Educació social	OT	4	0

Professor de contacte

Nom: José Oscar Rebollo Izquierdo

Correu electrònic: Oscar.Rebollo@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Altres indicacions sobre les llengües

A classe es parlen indistintament català i castellà

Prerequisits

No es planteja cap prerequisit per cursar l'assignatura

Objectius

L'assignatura vol aportar a la titulació d'Educació Social, i més específicament a la menció d'educació sociocomunitària, una visió sobre la democràcia i la participació social que sigui útil per al treball socioeducatiu en els seus diversos àmbits i contextos territorials i institucionals.

Des del punt de vista conceptual, partirem d'una comprensió de la democràcia que vagi més enllà dels aspectes formals i institucionals de la mateixa (Democràcia entesa com a conjunt de procediments i Institucions vinculades al poder de l'Estat) i que incorpori les seva dimensió social (¿Què és i com es construeix una societat democràtica? ¿Quina relació hi ha entre democràcia i societat civil, entre democràcia i ciutadania, i entre democràcia i desigualtats socials?, ¿És pot parlar d'una economia democràtica?, etc.); tot vinculant l'anàlisi de la democràcia i el de l'estructura social (processos de l'estat, del mercat i de la societat civil).

Posarem l'èmfasi en l'anàlisi de la participació social com a una pràctica educativa amb potencialitat transformadora dels contextos socials (condicions de vida, barris i entorns residencials, projectes socioeducatius, etc.) i en el coneixement de estratègies, mètodes, tècniques i dispositius (bones pràctiques) que permetin fomentar la participació de la ciutadania en diversos contextos socials

Competències

Educació social

- Contextualitzar l'acció socioeducativa en funció dels diferents paradigmes teòrics que han elaborat les ciències de l'educació i en funció del context socio-històric dels individus, grups i institucions.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Dissenyar i desenvolupar processos de participació ciutadana i acció socio-comunitària.
- Dominar els coneixements teòrics i aplicats de les diferents Ciències de l'Educació que li permetin desenvolupar la capacitat d'anàlisi i observació de la realitat social i educativa

- Mantenir una actitud de respecte al medi (natural, social i cultural) per fomentar valors, comportaments i pràctiques que atenguin a la igualtat de gènere, equitat i respecte als drets humans.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.
- Treballar en equips i amb equips (del mateix àmbit o interdisciplinar).

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar diferents tipus de comunitats i les principals característiques que les defineixen i configuren.
2. Analitzar i aplicar el raonament crític a la comprensió de la Democràcia representativa versus participativa. Poder, govern i governabilitat.
3. Aplicar tècniques de participació: investigació acció participativa (IAP), al diagnòstic comunitari.
4. Conèixer la diversitat i pluralitat d'idees, persones i situacions que configuren una comunitat.
5. Dissenyar i desenvolupar processos participatius d'educació sociocomunitària.
6. Dissenyar i regular espais d'aprenentatge en contextos de diversitat i que atenguin a la igualtat de gènere, a la equitat i al respecte als drets humans que conformen els valors de la formació ciutadana.
7. Identificar, descriure i analitzar models didàctics, estratègies i materials curriculars sobre la cultura política i la cultura cívica.
8. Lliurar en temps i forma les activitats proposades.
9. Mantenir una actitud de respecte, pràctiques i comportaments que atenguin a l'equitat i inclusió.
10. Organitzar el treball de forma estructurada en relació a les demandes.
11. Reflexionar, valorar i aplicar els canvis necessaris en la pràctica educativa sobre el concepte de participació. Participació com a finalitat i com a mitjà per al canvi.
12. Reflexionar, valorar i aplicar els canvis necessaris en la pràctica educativa sobre la participació ciutadana des de l'administració: models i dispositius.
13. Reflexionar, valorar i aplicar els canvis necessaris en la pràctica educativa sobre la participació social des dels actors socials: moviments socials i associacions.
14. Saber relacionar-se (empatitzar) amb les diferents opcions ideològiques i vitals que integren les comunitats.
15. Treballar en equips multidisciplinars desenvolupant processos d'educació sociocomunitària.

Continguts

1. Les societats modernes: capitalisme i democràcia

Democràcia i desigualtat

El concepte de ciutadania

Models de democràcia

2. La societat democràtica

La societat democràtica: àmbits i condicions

El paper de la societat civil en la construcció de la societat democràtica

L'economia social com a economia democràtica

El paper de l'Estat en la societat democràtica

3. La participació ciutadana: definició i models

¿Què entenem per Participació Ciutadana?

Models i tipologies de formes de participació

La participació ciutadana com a pràctica socioeducativa i transformadora

4. Metodologies i instruments per promoure la participació

Actors i rols en els processos participatius

Espais de participació i formes de relació

La dinamització de processos participatius

Anàlisi de casos i experiències

Metodologia

Exposicions per part del professorat dels continguts i qüestions bàsiques del temari. Es realitza amb tot el grup classe i permet l'exposició dels principals continguts a través d'una participació oberta i activa per part dels estudiants

Espais de treball en grup reduïts (1/3 del gran grup) supervisat pel professorat on mitjançant anàlisi de documents, resolució de casos i activitats diverses s'aprofundeix en els continguts i temàtiques treballades en el gran grup

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classe Magistral	35	1,4	
Presentacions (i debat) a classe del treballs de grup	10	0,4	
Tipus: Supervisades			
tutories grupals	20	0,8	
tutories individuals	10	0,4	
Tipus: Autònomes			
estudi	25	1	
lectura obligatoria	25	1	
realització de treballs	25	1	

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura es farà en base a les proves següents

a) 50% de la nota final correspon a una prova escrita a realitzat en acabar les presentacions teòriques per part del professor, normalment l'últim dia lectiu del mes de desembre. Al cap d'una setmana, o el primer dia lectiu després de festes, es faran públiques les notes de la prova escrita, i l'alumne que així ho sol·liciti disposarà d'una tutoria individual per revisar la seva prova i demanar explicacions sobre els criteris de correcció de la mateixa

b) 10% de la nota correspon a la presentació per escrit d'un comentari sobre alguna lectura de la bibliografia del curs. El punt corresponent a aquesta prova (10%) s'otorgarà automàticament a totes i tots les/els alumnes que presentin en temps i forma el seu comentari. En cas que algun comentari de text no compleixi els requisits mínims, rebrà per part del docent les explicacions i justificacions pertinents

c) 40% de la nota correspon a la realització i presentació oral d'un treball de grup. Tots els treballs de grup seran discutits pel docent en sessió de seminari

Per aprovar l'assignatura serà obligatori haver-se presentat a totes les proves i haver aprovat les proves a) i c). Els i les alumnes que no havent superat alguna de les dues proves acreditin una assistència a classe superior al 80% tindran dret a fer exercicis compensatoris que s'hauran d'establir individualment, en funció de les avaluacions obtingudes

AVIS: El plagi de treballs és motiu de suspens de l'assignatura

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
activitat/control de recuperació	màx 60%	0	0	
Comentari de lectures	10%	0	0	1, 2, 4, 7, 8, 10, 11, 12, 13
Presentació final del Treball en Grup	40%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15
Prova escrita	50%	0	0	1, 2, 4, 7, 11, 12, 13

Bibliografia

AJUNTAMENT DE GIRONA (2007): *Proximitat i relació per a la cohesió social*. Girona: Ajuntament de Girona. Xarxa de Centres Cívics.

ALTMAN, D. (2010): *Democràcia directa, democràcia representativa i apoderament ciutadà*. Barcelona. Generalitat de Catalunya

BAGNASCO, A., PISELLI, F., PIZZORNO, A., TRIGILIA, C. (2003): *El capital social: instrucciones para su uso*. BuenosAires:Fondo de Cultura Económica.

BARBER, B. (1984): *Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age*. Berkeley: University of California Press.

BLANCO, I., GOMÀ, R. (2002). *Gobiernos Locales y Redes Participativas*. Barcelona: Ariel.

BLANCO, I. y GOMÀ, R. (2003). "La crisis del modelo de gobierno tradicional. Reflexiones en torno a la governance participativa y de proximidad", *Gestión y Política Pública*, vol. XII, n.1, pp 5-42.

BLANCO, I Y BALLESTER, M. (2011): "¿Participar para transformar? La experiencia de los Presupuestos Participativos en la provincia de Barcelona. *Gestión y Análisis de Políticas Públicas*. Nueva época. Núm. 5. Madrid: Instituto Nacional de administración Pública (INAP)

CASTEL, R. (1997): *Metamorfosis de la cuestión social*. Buenos Aires: Paidós

CASTELLS (2006): *La sociedad red. Una visión global*. Madrid: Alianza

IOE, Colectivo (1993): "Investigación - Acción - Participativa. Introducción en España", en *Documentación Social* 92, Madrid.

COLINO, C., DEL PINO, E. (2005): *Las nuevas formas de participación en los gobiernos locales*. Madrid: Fundación Alternativas.

CORTINA, A. (1997): *Ciudadanos del mundo. Hacia una teoría de la ciudadanía*. Madrid: Alianza.

COMIN, T., GERVASONI, L. (ed.) (2009): *Democràcia econòmica. Vers una alternativa al capitalisme*. Barcelona: Catalunya s. XXI

CROSSMAN (1979): *Biografía del Estado moderno*. México: Fondo de Cultura Económica.

CROUCH, C. (2004): *Postdemocracia*. Madrid: Santillana.

DALTON, R.; KUECHLER, M. (eds.)(1992): *Los nuevos movimientos sociales*. València: Editorial Alfons el Magnànim.

DEL PINO, E. y COLINO, C. (2008): "Democracia participativa en el nivel local: debates y experiencias en Europa" *Revista Catalana de Dret Públic*, 37, 165-20. Barcelona.

ELIZALDE, A. (2004): *Desarrollo humano y ética para la sustentabilidad*. Buenos Aires: CACID.

FALS BORDA, O. (1985): *Conocimiento y poder popular*. Bogotá: Siglo XXI

FALS BORDA, O. (1994): *El problema de cómo investigar la realidad para transformarla por la praxis*, Bogotá: Tercer Mundo.

FISHKIN, J. (1995): *Democracia y deliberación*. Barcelona: Ariel.

FONT, J. y GOMÀ, R. (2000) "Participación Ciudadana en la Política Local" en Fundación Encuentro (ed.) *Informe España 2000*. Madrid: Fundación Encuentro.

FONT, J. (ed.) (2001): *Ciudadanos y Decisiones Públicas*. Barcelona: Ariel.

FONT, J Y GALAIS, C. (2009): *Experiències de democràcia participativa local a Catalunya: un mapa analític*. Barcelona. Generalitat de Catalunya. DGPC.

FONT, N (1998): *Democràcia i participació ciutadana*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

FREIRE, P (1970): *Pedagogía del oprimido*. Madrid: siglo XXI.

FUNES y ADELL (Eds.) (2003): *Movimientos sociales: cambio social y participación*. Madrid: UNED Ediciones.

GANUZA, E. y ÁLVAREZ, C. (eds.) (2003): *Democracia y presupuestos participativos*. Barcelona, Icaria.

GANUZA, E. y GÓMEZ, B. (2008), *Control democrático y presupuestos participativos en España*. Madrid: Fundación Alternativas, EP38/2008.

GANUZA, E. y FRANCÉS, F. J. (2008): "¿A qué llamamos participar en democracia? Diferencias y similitudes en las formas de participación" *Revista Internacional de Sociología*, 49, pp. 89-113

GARGARELLA, R. (2010): *Nos los representantes. Crítica de los fundamentos del sistema representativo*. Buenos Aires: Miño y Dávila editores.

GEILFUS, F. (1997). *80 Herramientas para el Desarrollo Participativo* Instituto Interamericano de Cooperación para la Agricultura (IICA) - GTZ. San Salvador

GENRO, T. (2003): *Crisis de la democracia*. Barcelona: El Serval

GIDDENS, A. (2000): *Un mundo desbocado*. Madrid: Taurus.

GINSBORG, P. (2010): *Así no podemos seguir. Participación ciudadana y democracia parlamentaria*. Barcelona: Los libros del lince.

GONZÁLEZ, J.J. y REQUENA, M. (eds.) (2008): *Tres décadas de cambios social en España*. Madrid: Alianza Editorial.

- GRET, M y SINTOMER, Y (2003): *Porto Alegre. La esperanza de otra democracia*. Barcelona: Debate.
- HIRSCHMAN, A. (1977): *Salida, voz y lealtad*. México: Fondo de Cultura Económica.
- HIRSCHMAN, A. (1986): *Interés privado y acción pública*. México: Fondo de Cultura Económica.
- IBARRA, P.; TEJERINA, J. (1998): *Los movimientos sociales. Transformaciones políticas y cambio cultural*. Madrid: Editorial Trotta.
- IBARRA, P., MARTI, S.; GOMÀ, R. (Coords.)(2002): *Creadores de democracia radical*. Barcelona: Icaria
- INGLEHART, R. (1991) *El Cambio Cultural en las Sociedades Industriales Avanzadas*. Madrid: Centro de Estudios Sociológicos.
- INNERARITY, D. (2006): *El nuevo espacio público*. Madrid: Espasa
- KALEIDOS.RED (2008): *Equipamientos municipales de proximidad. Metodologías para la participación ciudadana*. Gijón: ediciones TREA
- KERBO, H.R. (2004): *Estratificación social y desigualdad*. Madrid: McGraw-Hill.
- MARTÍ, J., PASCUAL, J., REBOLLO, O. (coord.) (2005): *Participación y desarrollo comunitario en medio urbano*. Madrid, IEPALA/CIMAS
- MARTÍ-COSTA y PARÉS, M. (COORDS.) (2009): *"Llei de barris: ¿cap a una política de regeneración urbana participada i integral?"*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- MONTERO, M. (2003): *Teoría y práctica de la psicología comunitaria*. Buenos Aires. Paidós.
- MORGADO, I (2007): *Emociones e inteligencia social. Las claves para una alianza entre los sentimientos y la razón*. Barcelona: Ariel.
- MOYANO, E. (2001): "El enfoque del capital social y su utilidad para el análisis de las dinámicas del desarrollo", *Revista de Fomento Social*, INSA-ETEA, Córdoba, vol. 56, n.º 221, pp. 35-63.
- NAVARRO, C. J., CUESTA, M., FONT, J. (2009): *¿Municipios participativos? Participación política y ciudadana en ciudades medias españolas*. Madrid. CIS, Opiniones y Actitudes 62
- OLSON, M (1992[1965]): *La lógica de la acción colectiva*. Bienes públicos y la teoría de grupos. México D.F.: Limusa Noriega Editores.
- PARÉS, M. (Coord.) (2009): *Participación y calidad democrática. Evaluando las nuevas formas de democracia participativa*. Barcelona: Ariel.
- PATEMAN, C. (1970): *Participation and Democratic Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- PIZZORNO (1994): "Identidad e interés" en *Revista Zona Abierta*, nº 69, Madrid, pp. 135-152.
- PINDADO, F. (2000): *La participación ciudadana en la vida de las ciudades*. Barcelona. Ediciones del Serbal.
- PINDADO, F. (2008): *La participación ciudadana es la vida de las ciudades*. Barcelona. Ediciones del Serbal
- PUTNAM, R., (2000), *Per a fer que la democràcia funcioni. La importància del capital social*, Barcelona: Proa.
- RAMIO, C. y SALVADOR, M. (2007): *El disseny institucional de l'àmbit de la participació ciutadana a les corporacions locals*. Barcelona: Diputació de Barcelona
- REBOLLO, O. Y CARMONA, M. (2009): *Guia operativa d'acció comunitària*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Acció Social i ciutadania.
- ROSANVALLON, P. (2007): *La contrademocràcia. La política en la era de la desconfiança*. Buenos Aires: Ediciones Manantial

ROSANVALLON, P (2010): *La legitimidad democrática. Imparcialidad, reflexividad y proximidad*. Barcelona: Paidós

SALAZAR UGARTE, P. (2004): "¿Qué participación para cuál democracia?" en: Ziccardi, A. (coord.): *Participación ciudadana y políticas sociales en el ámbito local*. México D.F. UNAM - Instituto de Investigaciones Sociales.

SEN, A. (2006): *El Valor de la Democracia*. Barcelona: El Viejo Topo.

SINTOMER, Y. (2005), "Los presupuestos participativos en Europa: retos y desafíos",

Revista del CLAD Reforma y Democracia, 31: 63-92.

SUBIRATS, J. (1997): "Democràcia: participació i eficiència". *Revista de Serveis Personals locals* número 6. Barcelona, CIFA, Patronat flor de Maig. Diputació de Barcelona.

SUBIRATS, J. (1998) "Nous Mecanismes Participatius i Democràcia: Promeses i Amenaces", *Àmbits*, nº 6.

SUBIRATS, J. et al. (2001) *Experiències de Participació Ciutadana en els Municipis Catalans*. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya.

SUBIRATS, J., BRUGUÉ, Q., GOMÀ, R. (2002). *Redes, territorio y gobierno. Nuevas respuestas locales ante los retos de la globalización*. Barcelona: Diputación de Barcelona.

SUBIRATS, J. (Dir) (2005): *Perfils d'exclusió social urbana a Catalunya*. Barcelona: Servei de publicacions de la UAB.

SUBIRATS, J. (2007): "Els miratges de la certesa", en *Anuari territorial de Catalunya 2006*. Barcelona, Societat Catalana d'Ordenació del territori.

SUBIRATS, J. (2011): "Estudio introductorio" a: Putnam: *Hacer que la democracia funcione*. Clásicos contemporáneos. Madrid: CIS.

TARROW, S. (1997): *El poder en movimiento*. Barcelona. Alianza.

TEZANOS, J.F. (1998): *Tendencias de dualización y exclusión social en las sociedades avanzadas: un marco para el análisis*. Madrid: UNED.

TEZANOS, J.F. (2001): *La sociedad dividida*. Madrid: Biblioteca Nueva

TILLY, CH. (2010): *Democracia*. Madrid: Akal.

VIEJO, R. Y otros (2009): "La participación ciudadana en la esfera pública: enfoques teórico-normativos y modelos de democracia", en PARÉS, M. (Coord.): *Participación y calidad democrática*. Barcelona: Ariel; p. 29-54.

WAINWRIGHT, H. (2005): *Cómo ocupar el Estado*. Barcelona: Icaria

WILKINSON, R. y PICKETT, K. (2009): *Desigualdad. Un análisis de la (in)felicidad colectiva*. Madrid: Turner.

VILLASANTE (1998): *Cuatro redes para mejor-vivir*. Vol I y II. Buenos Aires: Lumen

VILLASANTE (1995): *Las democracias participativas*. Madrid: HOAC.

VV.AA. (2010): *Democracia en suspenso*. Madrid: Ediciones Casus-Belli

ZICCARDI, A. (coord.) (2004): *Participación ciudadana y políticas sociales en el ámbito local*. México D.F. Instituto de investigaciones sociales, UNAM.